

Nr 30

Socialförsäkringsutskottets betänkande i anledning av motion angående inbetalning av ATP-avgifter.**Motionen**

I motionen 1972:991 av herr Westberg i Ljusdal (fp) hemställs att riksdagen föreslår Kungl. Maj:t att låta lämpligt organ undersöka möjligheterna att på sätt i motionen anges finna en sådan lösning av frågan om inbetalning av ATP-avgifter, att eftersläpning inte behöver komma i fråga.

Gällande bestämmelser*Avgiftsunderlag*

Arbetsgivare har att erlägga årliga avgifter för de anställdas sjukförsäkring, tilläggs pensionering och – i förekommande fall - yrkeskadeförsäkring. Avgifterna debiteras och uppbärs enligt bestämmelser i förordningen (1959:552) angående uppbörd av vissa avgifter enligt lagen om allmän försäkring m. m. (avgiftsförordningen).

Arbetsgivaravgifterna till tilläggs pensioneringen beräknas på kontant lön och naturaförmåner i form av kost eller bostad som arbetsgivaren under året utgett till arbetstagare. Till lön räknas ej sådan särskild ersättning, som en arbetsgivare kan utge till sina anställda för vissa med arbetet förenade kostnader, s. k. kostnadsersättning. Erhåller en arbetstagare lön, som är så beräknad, att han därav själv skall bestrida sina kostnader i anställningen, ingår likväl hela lönen i underlaget för avgiftsberäkningen. Efter medgivande av riksförsäkringsverket kan emellertid en arbetsgivare få göra visst avdrag för arbetstagarens kostnader i anställningen, dock endast under förutsättning att kostnaderna uppgått till minst 10 procent av lönen. Riksförsäkringsverket har rätt att lämna nu avsett medgivande antingen utan särskild framställning – nämligen såvilt avser arbetstagare i viss verksamhet – eller också efter sådan framställning i fråga om viss eller vissa arbetstagare.

Arbetsgivaravgift skall inte beräknas på lön, som för arbetstagare under året ej uppgått till minst 300 kr., eller på lön till arbetstagare, som uppnått 65 års ålder vid ingången av det år avgiften avser. Lön, som utbetalas av utomlands bosatt arbetsgivare eller utländsk juridisk person, blir inte avgiftsgrundande annat än för det fall, att arbetstagaren sysselsatts vid skötseln av fastighet i Sverige eller i rörelse, som bedrivs från här beläget fast driftställe. Ej heller grundar lön från arbetsgivare, som är utländsk beskickning eller lönat konsulat eller som tillhör sådana

institutioner, avgiftsplikt. Lön, som svensk arbetsgivare utger till utomlands sysselsatt utländsk arbetskraft, blir ej heller avgiftsbelagd.

Avgiftsunderlaget för beräkning av arbetsgivaravgift till tilläggs-pensioneringen erhålles genom att från summan av de av arbetsgivaren utbetalade lönerna görs två avdrag, nämligen dels ett basbeloppsavdrag och dels ett maximiavdrag.

Basbeloppsavdraget framräknas genom att det vid årets ingång gällande basbeloppet multipliceras med det beräknade genomsnittliga antalet arbetstagare hos arbetsgivaren under året. Härvid skall arbetstagare, som under hela året varit anställd med full arbetstid, räknas som en arbetstagare och arbetstagare, som under året varit anställd i mindre omfattning, medräknas i motsvarande mån. Genomsnittliga antalet arbetstagare beräknas med en decimal.

Till grund för beräkningen av det genomsnittliga antalet arbetstagare läggs två tidsuppgifter, vilka arbetsgivaren har att lämna i arbetsgivaruppgiften, nämligen dels det totala antalet arbetstimmar under året i arbetsgivarens verksamhet (sammanlagda arbetstiden), dels det antal timmar en hos arbetsgivaren helårsanställd med full arbetstid genomsnittligt har arbetat (genomsnittliga årsarbetstiden). Båda tidsuppgifterna skall i arbetsgivaruppgiften uttryckas i timmar. Antalet basbeloppsavdrag, som en arbetsgivare är berättigad till, erhålles genom att dividera den förra tidsuppgiften med den senare.

Vid beräkningen av avgiften till försäkringen för tilläggs-pension skall undantas den del av utgiven lön som för arbetstagare och år överstiger 7,5 gånger basbeloppet. För år 1972 utgör basbeloppet 7 100 kr., maximi-beloppet ($7,5 \times 7\,100 =$) 53 250 kr. och det maximalt avgiftsgrundande beloppet ($53\,250 - 7\,100 =$) avjämnat 46 100 kr.

Debitering

Arbetsgivaravgift till tilläggs-pensioneringen beräknas av riksförsäkringsverket på grundval av avgiftsunderlaget. Till grund för beräkningen skall arbetsgivare före utgången av januari månad året efter det uppgiften avser (utgiftsåret) lämna en särskild arbetsgivaruppgift.

Skyldig att lämna sådan uppgift är varje arbetsgivare, som under det år uppgiften avser utgett lön till någon hos honom anställd arbetstagare med minst 300 kr. Vid arbetsgivaruppgiften skall arbetsgivaren i regel bl. a. foga ett exemplar av var och en av de kontrolluppgifter, vilka han enligt 37 § 1 mom. första, andra eller sjunde punkten taxeringsförordningen är skyldig att lämna för inkomsttaxeringen. Arbetsgivaruppgift avlämnas regelmässigt till den lokala skattemyndighet, inom vars tjänstgöringsområde arbetsgivaren skall taxeras till statlig inkomstskatt eller - om han inte skall taxeras till sådan skatt - han bedrivit sin huvudsakliga verksamhet.

Reglerna om arbetsgivaruppgift kompletteras med ett antal bestämmelser av speciell natur, såsom kontroll av att uppgiftsskyldigheten

fullgörs, bestämmande av avgiftsunderlag i vissa fall genom uppskattning, ändring av avgiftsunderlag i vissa fall m. m. Bl. a. kan nämnas, att för ändring av avgiftsunderlaget gäller en tidsgräns av 6 år efter utgången av utgiftsåret inom vilken alltså ändringen måste ha skett.

Sedan den i arbetsgivaruppgiften lämnade uppgiften om utbetalad lönesumma - minskad med eventuella omkostnadsavdrag - reducerats med basbeloppsavdrag och eventuella lönedelar utöver maximibelopp samt avjämnats till närmaste lägre jämna hundratal kronor, uträknas avgiften genom att det återstående beloppet multipliceras med den för året gällande uttagsprocenten.

Arbetsgivaravgift till tilläggs pensioneringen debiteras och uppbärs på två olika sätt. Avgift, som tillsammans med arbetsgivaravgift till sjukförsäkring och yrkesskadeförsäkringen i riksförsäkringsverket samt i förekommande fall byggnadsforskningsavgift uppgår till i princip högst 1 000 kr, debiteras på arbetsgivarens skattsedel för slutlig skatt och uppbärs i samma ordning som skatten (skattdebitering). Avgift, som överstiger 1 000 kr., debiteras på särskild räkning, som riksförsäkringsverket tillställer arbetsgivare, varefter avgiften direkt uppbärs av verket (direktdebitering).

Den angivna gränsen mellan skatte- och direktdebitering tillämpas endast i princip och riksförsäkringsverket äger, om skäl därtill föreligger, frågå densamma. Så har också skett av olika skäl, framför allt i fråga om avgifter under 1 000 kr., vilka alltså i viss omfattning direkt debiteras.

Skattdebiteringen ett visst år avser slutliga arbetsgivaravgifter för närmast föregående år (utgiftsåret). Beträffande dessa avgifter har riksförsäkringsverket att lämna lokala skattemyndigheten uppgift i Stockholm senast den 1 augusti och i övriga landet senast den 1 september året näst efter utgiftsåret. Uppgiftslämnandet sker i förteckningar, i vilka arbetsgivarna redovisas uppördsdistriktsvis med angivande -- förutom av arbetsgivaravgiften - av de viktigaste uppgifter, som legat till grund för avgiftsberäkningen.

De arbetsgivaravgifter, som debiteras på särskild räkning av riksförsäkringsverket, innefattar regelmässigt *slutlig avgift* och *preliminär avgift*. Härtill kan i vissa fall komma *tillkommande avgift* (t. ex. på grund av beslut om höjt avgiftsunderlag med anledning av granskning av arbetsgivares avlöningsbokföring).

Den slutliga avgiften beräknas och debiteras året näst efter utgiftsåret och upptas på räkning, som sänds ut i januari året efter debiteringsåret.

I avräkning på slutlig avgift skall arbetsgivaren varje år erlagga preliminär avgift. Denna skall enligt huvudregeln utgå med ett belopp motsvarande den slutliga avgift, vilken debiterades under nästföregående år och som alltså avser löner under året före sistnämnda år. Avgiften fördelas på sex betalningsterminer och skall betalas senast den 18 varannan månad med början i februari. Uppgift om de arbetsgivaravgifter som skall påföras i samband med slutlig skatt lämnas årligen av riksförsäkringsverket till de lokala skattemyndigheterna.

Under t. ex. 1972 har arbetsgivare som direkt debiteras att erlagga dels

slutlig arbetsgivaravgift för 1970 med avräkning för vad som erlagts såsom preliminär avgift under sistnämnda år, dels preliminär avgift för 1972. Den preliminära avgiften skall som nämnts utgå med belopp motsvarande arbetsgivarens under nästföregående år debiterade slutliga avgift. Hänsyn skall emellertid tas till om uttagsprocenten undergår några förändringar mellan slutligåret och preliminäråret.

Har slutlig avgift inte påförts arbetsgivaren skall särskild beräkning ske av den preliminära avgiften. Denna skall därvid bestämmas till belopp som så nära som möjligt kan beräknas komma att motsvara den slutliga avgiften. Särskild beräkning av preliminär avgift för visst år skall också göras om det kan antas att den slutliga avgiften för samma år kommer att avvika från den året dessförinnan debiterade slutliga avgiften med minst en femtedel av denna avgift. Även i andra fall kan särskild avgiftsberäkning ske om skillnaden mellan utgående preliminär avgift och påräknelig slutlig avgift kan antas bli mer betydande eller annan särskild omständighet föreligger.

För att påförd preliminär avgift skall bringas i bättre överensstämmelse med beräknad slutlig avgift kan i vissa fall ett jämningsförfarande ifrågakomma.

Ansvarsbestämmelser

Om arbetsgivare i arbetsgivaruppgift eller annat slutligt meddelande till ledning för beräkning av hans avgiftsunderlag lämnar oriktig uppgift skall han påföras särskild avgift (avgiftstillägg) med 20 procent av slutlig eller tillkommande arbetsgivaravgift som genom den oriktiga uppgiften undandragits eller - om uppgiften följts - skulle ha undandragits. Avgiftstillägg utgår också då avgiftsunderlag med avvikelse från arbetsgivaruppgift uppskattas efter skön. I sådant fall beräknas tillägget på det avgiftsbelopp som påförs utöver avgift enligt uppgiften. Om avgiftsunderlag uppskattas på grund av att arbetsgivaruppgift inte avlämnats påförs i regel avgiftstillägg beräknat på hela avgiftsunderlaget.

Om en arbetsgivare, som är skyldig att utan anmaning lämna arbetsgivaruppgift, underlåter att inom föreskriven tid avlämna sådan uppgift, påförs han förseningsavgift med fem procent av den fastställda slutliga avgiften, dock högst med 300 kr. Underlåter han - trots anmaning - att lämna arbetsgivaruppgift inom den i anmaningen angivna tiden, bestäms förseningsavgiften till dubbla beloppet, dock minst till 100 kr.

Utredningsarbete

Enligt Kungl Maj:ts bemyndigande den 12 december 1969 tillkallades en utredning för att överse bestämmelserna om företagens och andra arbetsgivares uppgifts- och uppbördsskyldighet m. m. Av direktiven för utredningen (1970 Fi:69) framgår att denna bl. a. har till uppgift att se över uppbördsförordningens bestämmelser om ränta, restavgift och

tilläggsavgift. Det åligger utredningen att söka åstadkomma ett system varigenom räntorna och avgifterna på ett smidigt sätt kan anpassas till förändringar i diskontot. I samband därmed har utredningen att uppmärksamma att frågor om ränta och restavgift kan bli aktuella också i samband med uppbörden av arbetsgivaravgifter.

Inom riks försäkringsverket pågår f. n. en utredning angående decentralisering av debitering och uppbörd av arbetsgivaravgifter. Arbetet äger rum i samråd med statskontoret och riksskatteverket, och utredningen har till uppgift att framlägga förslag om överflyttning från riks försäkringsverket till de lokala skattemyndigheterna av debitering och uppbörd av arbetsgivaravgifter till den allmänna försäkringen m. m.

Utskottet

Arbetsgivaravgift till tilläggs pensioneringen debiteras och uppbärs på två olika sätt. Avgift, som tillsammans med arbetsgivaravgift till sjukförsäkring och yrkesskadeförsäkring i riks försäkringsverket samt i förekommande fall byggnadsforskningsavgift uppgår till i princip högst 1 000 kr., debiteras på arbetsgivarens skattsedel för slutlig skatt och uppbärs i samma ordning som skatten (skattedebitering). Avgift, som överstiger 1 000 kr., debiteras på särskild räkning, som riks försäkringsverket tillställer arbetsgivare, varefter avgiften uppbärs direkt av verket (direktdebitering).

Skattedebiteringen ett visst år (debiteringsåret) avser slutliga arbetsgivaravgifter för närmast föregående år (utgiftsåret). De arbetsgivaravgifter som debiteras på särskild räkning av riks försäkringsverket innefattar regelmässigt slutlig avgift, preliminär avgift och i vissa fall tillkommande avgift (t. ex. på grund av beslut om höjt avgiftsunderlag med anledning av granskning av arbetsgivares avlöningsbokföring). Den slutliga avgiften beräknas och debiteras året näst efter utgiftsåret och upptas på räkning som sänds ut i januari året efter debiteringsåret.

I avräkning på slutlig avgift skall arbetsgivaren varje år erlagga preliminär avgift. Denna skall enligt huvudregeln utgå med ett belopp som motsvarar den slutliga avgift som debiterades under nästföregående år och avser löner under året före sistnämnda år. Under 1972 har alltså en arbetsgivare som direktdebiteras att erlagga dels slutlig arbetsgivaravgift för 1970 med avräkning för vad han under detta år erlagt i preliminär avgift, dels preliminär avgift för 1972.

Vid beräkning av preliminär avgift till tilläggs pensioneringen skall hänsyn tas till höjning eller sänkning av uttagsprocenten. Vidare skall hänsyn tas till sådana mer betydande ändringar som avgiftsunderlaget kan antas komma att undergå till följd av den allmänna löneutvecklingen.

Särskild beräkning av preliminär avgift för visst år skall också göras om det kan antas att den slutliga avgiften för samma år kommer att avvika från den året dessförinnan debiterade slutliga avgiften med minst en femtedel av denna avgift. Slutligen får — för vinnande av bättre

överensstämmelse med den påräkneliga slutliga avgiften -- påförd preliminär avgift i vissa fall jämkas.

Motionären framhåller att inbetalningen av ATP-avgifter för många mindre företag utan större kameral organisation inte sällan utgör ett problem. Ofta uppkommer besvärande eftersläpning av avgiftsinbetalningarna, då den fastställda preliminära avgiftssumman inte svarar mot det verkliga avgiftsunderlaget. Sådan eftersläpning kan bli mycket betungande vid en konjunkturpedgång, då bristen på rörelsekapital kan leda till allvarliga betalningssvårigheter och stundom konkurser. Enligt motionärens mening bör redovisningen och inbetalningen av ATP-avgifter knytas till löneutbetalningarna och avgifterna betalas in till fulla värdet vid uppbördstillfällena varannan månad.

Som framgår av det föregående har man genom olika föreskrifter sökt skapa garantier för att de preliminära arbetsgivaravgifterna för ett visst år såvitt möjligt skall överensstämma med de slutliga avgifterna för samma år. Trots detta torde enligt vad utskottet inhämtat ofta förekomma att de slutligt debiterade avgifterna överstiger de preliminära med avsevärda belopp. En orsak härtill torde vara att det inom ramen för det debiterings- och uppbördssystem som nu gäller är utomordentligt svårt att i tillräcklig omfattning beakta sådana faktorer som bör påverka avgiftsuttaget, en annan att företagen genom bestämmelserna om jämkning ofta har möjlighet att betala in för låga preliminära avgifter. Den omständigheten att det vid uppbörd av slutliga arbetsgivaravgifter inte finns någon motsvarighet till uppbördsförordningens bestämmelser om kvarskatteränta och restavgift torde härvidlag inte vara utan betydelse.

Utskottet delar motionärens uppfattning att inbetalningen av ATP-avgifter kan innebära ett problem för många mindre företag och finner det angeläget att man så långt det är möjligt söker undanröja de olägenheter som nuvarande ordning innebär.

Frågor av den art som aktualiserats i motionen är f. n. föremål för överväganden inom två utredningar, dels utredningen (Fi 1970:69) om företagens uppgiftsplikt, dels inom den s. k. avgiftsutredningen. Den förra har att pröva bl. a. om systemet med ränta och restavgift bör tillämpas också vid uppbörd av arbetsgivaravgifter. Den senare utredningen pågår inom riksförsäkringsverket och har till uppgift att framlägga förslag om överflyttning från detta verk till de lokala skattemyndigheterna av debitering och uppbörd av arbetsgivaravgifter till den allmänna försäkringen, m. m. Enligt utskottets mening kan det förutsättas att dessa båda utredningar kommer att framlägga förslag som medför förbättringar i gällande debiterings- och uppbördssystem.

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet
att riksdagen avslår motionen 1972:991.

Stockholm den 7 november 1972

På socialförsäkringsutskottets vägnar
TORSTEN FREDRIKSSON

Närvarande: herrar Fredriksson (s), Carlsson i Vikmanshyttan* (c), Lundberg (s), Jonsson i Mora* (fp), fröken Sandell (s), herrar Ringaby (m), Karlsson i Ronneby (s), Magnusson i Nennesholm (c), Persson i Stockholm (s), fru Håvik (s), fröken Pehrsson (c), herrar Marcusson (s), Olsson i Stockholm* (vpk), fröken Bergström (fp) och herr Andersson i Ljung (m).

* Ej närvarande vid betänkandets justering.

